

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Сучасні тренінгові технології для розвитку особистості: основні напрямки та технології

Збірник матеріалів

**Всеукраїнська науково - практична конференція з
міжнародною участю
15-16 квітня**

Київ 2026

УДК 159.923.2:37.015.3]:061.3(082)

Сучасні тренінгові технології для розвитку особистості: основні напрямки та технології : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (15-16 квітня 2026 р.) / за заг. ред. Перепелюк Т.Д., Київ: МДУ, 2026, 280 с.

Головний редактор: Перепелюк Т.Д., кандидат психологічних наук, професор, професор кафедри практичної психології, Маріупольський державний університет

Редакційна колегія:

Блашкова О.М., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри практичної психології, Маріупольський державний університет

Полілуєва І.В., кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри педагогіки, психології, соціальної роботи та менеджменту, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

Відповідальний за випуск:

Перепелюк Т.Д., кандидат психологічних наук, професор, професор кафедри практичної психології;

Шахов В.В., кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології

**Рекомендовано до друку вченою радою психолого-педагогічного
факультету Маріупольського державного університету
(протокол № 8 від 27.05.2026 р.)**

Збірник тез «Сучасні тренінгові технології для розвитку особистості: основні напрямки та технології» створено за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, яка відбулася 15-16 квітня 2026 року. У збірнику представлено результати аналізу зарубіжних та вітчизняних досліджень з питань впливу психологічних тренінгів на психологічне здоров'я особистості у кризових життєвих ситуаціях; окреслено можливості використання групових форм роботи під час кризових та екстремальних ситуацій; окреслено методики організації тренінгів зі здобувачами вищої освіти в умовах змішаних форм навчання; охарактеризовано екзистенційно-психологічні впливи екстремальних ситуацій на особистість здобувачів і викладачів, з військовослужбовцями та цивільним населенням; визначено перспективи подальших досліджень тренінгових методів.

Збірник адресовано психологам, соціальним працівникам, здобувачам закладів вищої освіти та всім, хто цікавиться психологією особистості та психологією діяльності у кризових ситуаціях.

4. Яценко Т. С. Глибинна психокорекція: феноменологія та практика. Київ : Вища школа, 2024. 412 с.

ШИРІЯЗДАНОВА Вікторія,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,

Маріупольський державний університет

БЛАШКОВА Олена,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри практичної психології,

Маріупольський державний університет

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ВЕРБАЛЬНОГО БУЛІНГУ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Однією з найпоширеніших проблем серед учнів, насамперед середнього шкільного віку, є проблема булінгу. Відомо, що в Україні щомісяця фіксується близько 32 випадків булінгу. При цьому це лише та кількість, яку фіксує поліція. Більша частина таких ситуацій залишається поза увагою і педагогів, і правоохоронних органів. Одним із видів психологічного булінгу, який є поширеним у шкільному середовищі, є вербальний булінг. Він полягає у словесних знущаннях чи залякуваннях, що здійснюється саме вербальним шляхом, тобто за допомогою образливих слів. При цьому булерами можуть бути як учні, так і педагоги. Також він може призводити до дуже негативних психологічних наслідків для жертви, саме тому доцільно проаналізувати його сутність та особливості прояву у межах закладів загальної середньої освіти.

Насамперед варто зазначити, що булінг згідно з Законом України «Про освіту» полягає у діянні (дії чи бездіяльності) учасників освітнього процесу, що пов'язані зі здійсненням психологічного, фізичного, економічного, сексуального насильства щодо малолітньої чи неповнолітньої особи. При цьому булінг можуть здійснювати за допомогою засобів електронної комунікації. Крім того, він є систематичним діянням. Також для булінгу характерною наявністю сторін, якими є булер – кривдник, потерпілий, тобто жертва, а також можливою є наявність

спостерігачів. При цьому наслідками булінгу вважають психічну та/або фізичну шкоду, страх, тривогу, приниження, соціальну ізоляцію тощо. Відповідно, булінг можна вважати серйозною проблемою шкільного середовища, яка є актуальною і для середньої школи [1; 2].

У шкільному середовищі проявляються різні види булінгу, однак розглянемо саме вербальний булінг як різновид психологічного. Ключовими особливостями вербального булінгу є те, що його можуть здійснювати різні булери – учні та педагоги, при цьому використовують безпосередньо вербальні засоби. Вербальні засоби передбачають негативний мовний вплив на жертву, що відбувається у вигляді залякувань, глузувань, для чого використовують слова, які включають у себе образи, погрози, а також зневажливі коментарі. Наприклад, це може стосуватись зовнішнього вигляду, релігії, етнічної приналежності, інвалідності, особливостей стилю одягу, поведінки тощо. Крім того, вербальний булінг також характеризується тим, що булер за допомогою вербальних засобів може погрожувати жертві завдати їй шкоди [3].

Тобто, сутність вербального булінгу полягає у знущанні чи залякуванні саме за допомогою слів. Такий булінг також є систематичним та призводить до різних негативних наслідків. Окрім того, що булерами можуть бути учні та педагоги, так само й жертвами також можуть бути саме ці учасники освітнього процесу. Вони постійно взаємодіють один з одним, тому, на жаль, у межах цієї взаємодії випадки невербального булінгу не є поодинокими. За наявними статистичними даними не можна сказати, якою є частка вербального булінгу серед в цілому випадків цькування у закладах загальної середньої освіти. Втім, можна побачити, що його, як й інші види, можуть вчиняти малолітні та неповнолітні, а також групи осіб. Також випадки вербального булінгу можна знайти й серед судових справ. Наприклад, це словесне приниження вчителями учнів – обзивання образливими словами, які є загрозою для гідності учнів, образи щодо сім'ї учнів, їх походження, їх успішності тощо [4].

Крім того, вербальний булінг не обов'язково є прямим. Тобто булер не впливає на жертву безпосередньо, а може, наприклад, поширювати образливі

чутки стосовно жертви, використовувати у розмові з іншими образливе ім'я, після чого більшість буде звертатись до жертви саме таким чином [5, с. 13]. У такому випадку, не дивлячись на те, що булер не взаємодіє з жертвою, він спричиняє суттєві психологічні наслідки для неї.

З психологічної точки зору вербальний булінг призводить до таких проблем, як підвищена тривожність, у тому числі й особистісна, занижена самооцінка, що серед учнів є дуже поширеною проблемою, підвищення рівня стресу, виникнення страху, соціальної ізоляції та втрати довіри до оточення. У дітей може з'являтися відчуття беззахисності, невпевненості у власних силах, формуються труднощі у спілкуванні з однолітками та дорослими. Окрім цього, вербальний булінг може негативно впливати на навчальну діяльність учнів. А у довгостроковій перспективі його наслідки полягають у соціальній ізоляції, порушенні формування особистості учня, а також розвитку деструктивних моделей поведінки [2].

Отже, вербальний булінг дійсно є проблемою у сучасних закладах загальної середньої освіти. Він є одним із найпоширеніших різновидів психологічного булінгу, що може бути як прямим, так і непрямим. У такому випадку булінг нерідко може бути непомітним для педагогів, також далеко не завжди вони звертають увагу на цю проблему, таким чином перешкоджаючи її вирішенню. Тому необхідним є забезпечення комплексного підходу до профілактики вербального булінгу, роботи з булерами та жертвами.

Література

1. Про освіту: Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2017, № 38-39, ст.380
2. Кваша А. Булінг: поняття і сутність. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. №45. Т. 2. С. 121-125
3. Остапенко О. Булінг і мобінг (цькування) як різновиди насильницьких посягань на фізичну особу. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2023. №4 (40). С. 124-133

4. 32 випадки булінгу фіксують щомісяця в Україні цього річ. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/bulling-in-schools-2025> (дата звернення: 30.03.2026)

5. Шатирко Л. О., Мойзріст О. М. Психологічні засоби запобігання явищам залякування та цькування (булінгу) в шкільному середовищі: практикум / за науковою редакцією академіка НАПН України С.Д. Максименка. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2023. 46 с.

ЯРОВА Софія,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,

Маріупольський державний університет

ПОПОВСЬКА Оксана,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної освіти,

Маріупольський державний університет

НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНІ ВПРАВИ ЯК ЗАСІБ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА ЩОДО РОЗВИТКУ КОГНІТИВНИХ ПРОЦЕСІВ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Сучасний розвиток психологічної науки та дошкільної освіти супроводжується підвищенням інтересом до проблеми формування когнітивної сфери дитини як основи її подальшого інтелектуального та особистісного розвитку. У цьому контексті особливого значення набуває старший дошкільний вік, який є сенситивним періодом для розвитку основних психічних функцій - уваги, пам'яті, мислення, мовлення та уяви. Саме в цей період закладаються передумови навчальної діяльності, формується здатність до довільної регуляції поведінки та активізується пізнавальна діяльність [1].

Проблема розвитку когнітивних процесів у дітей дошкільного віку є однією з центральних у психології розвитку. Як зазначає Ю. Приходько, «когнітивна сфера дитини формується у процесі активної взаємодії з навколишнім середовищем і включає складну систему взаємопов'язаних